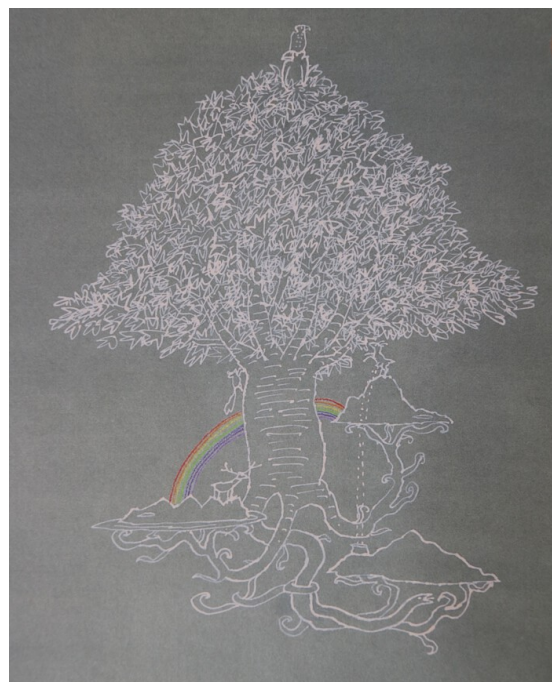

NOORDSE MYTHEN IN EEN NIEUW JASJE

Het nieuwste boek van Bette Westera maakt indruk. Bette Westera heeft inmiddels echt naam gemaakt met onder meer haar prachtige poëzie met veel aandacht voor boeiende taal. In haar nieuwe boek raakt ze een interessante bron aan. De Edda, een verzameling mythen uit het Hoge Noorden. Toen Thor het nog liet donderen. Verhalen over de goden van het Hoge Noorden start in dit Hoge Noorden, IJsland om precies te zijn, tijdens de Middeleeuwen. Het Christendom wordt in die tijd verspreid en het verhaal van Christus moet verteld worden, niet de mythische verhalen uit de tijd van de Vikingen. Nu is het bijzonder dat de Edda opgeschreven is tijdens de Middeleeuwen. Hoe zit dat?

Toen Thor het nog liet donderen start en eindigt met groene pagina's. Op die pagina's bevinden we ons in de Middeleeuwse tijd. De Middeleeuwse letters bij de kopjes illustreren dit. We maken kennis met Snorri Sturluson, een IJslandse geschiedenisleraar en skald, die lesgeeft aan de kroonprins van Noorwegen. Na een goddelijke ingeving begint hij de verhalen uit het Hoge Noorden te vertellen aan de kroonprins. Uiteindelijk zal Snorri deze verhalen opschrijven en bundelen, dit is de Edda. Na de eerste groene pagina's start deze bundel met het titelblad met daarop 'Snorri Sturluson, Edda. Verzen en verhalen over de goden van het Hoge Noorden. Opgetekend tussen 1220 en 1222 n. Chr. te Oddi (IJsland)'.

Hierna volgen de belangrijkste verhalen en verzen uit Edda, prachtig bewerkt door Bette Westera.

DRIE WERELDEN EN EEN GROTE BOOM

De alvader Odin schept drie werelden: Asgaard, Midgaard en het dodenrijk. Asgaard is het rijk van de goden en Midgaard het rijk van de mensen en hun Wanen. De Wanen stammen af van de broers van Odin, Odin had bepaald dat het goed was wanneer zij onder de mensen zouden wonen: 'Hun eigenwaan is groot, maar als het gaat om kracht en verstand, zijn ze afhankelijk van ons' (p. 40). Aan de rand van Midgaard ligt Utgaard, het rijk van de reuzen. Rondom Midgaard is een zee. De es Yggdrasil verbindt Asgaard, Midgaard en het dodenrijk met elkaar door de drie wortels. Odin houdt zicht op Asgaard en Midgaard en verbindt deze werelden door een regenboogbrug. Hij kan niet zien wat er allemaal in het dodenrijk gebeurt.

In het begin moest ik even wennen aan alle namen en de relatie die er tussen de verschillende goden, reuzen, dwergen en mensen is. Ik heb heel wat keren teruggebladerd, ondanks de stamboom die er in het boek staat. Als voorbeeld geef ik Loki, de gedaanteverwisselaar. Loki trekt veel op met Thor, de dondergod, maar ze zijn geen familie. Ergens staat wel dat hij kind is van de reuzen, maar waarom woont hij dan wel in Asgaard (het rijk van de goden)? Hoe het precies zit?

Ik heb gezocht in een ander boek over dit onderwerp, Noorse mythen. Over Odin, Thor en Loki, door Kevin Crossley-Holland. Daarin staat: 'Loki is eigenlijk geen echte god,' verduidelijkte Derde. 'Hij woont bij de goden, maar is de zoon van de reus Farbauti. Hij kan van gedaante veranderen en zichzelf zo klein maken als een vlieg...' (p. 25). Dit is vergelijkbaar met wat Westera schrijft, dus hoe Loki precies bij de goden is gekomen blijft een mysterie. Het is moeilijk om hier kort te schrijven hoe alles en iedereen met elkaar verband houdt en hoe alles is ontstaan, maar Westera lukt het wel. Ze zorgt voor eenheid tussen de verhalen. En ja, dan moet je soms misschien even terugbladeren, maar dat is geen straf.

ONBEKEND, MAAR NIET ONBEMIND

Edda bestaat uit semilosse verhalen. Ik heb aan de groep 7 waar ik een tijdje les aan gaf het verhaal over Fenrir, een grote wolf en zoon van Loki, voorgelezen. Het hoofdstuk heet 'De kinderen van Loki' en daarin staat dat Loki bij een reuzin genaamd Onheilsbode drie kinderen heeft verwerkt. Een slang, de Midgaardslang, Hel, een soort zombie

die half in het dodenrijk staat én een wolf, genaamd Fenrir. Fenrir liep nog heerlijk te scharrelen door het godenrijk en Odin noemde hem het 'onschuldige schoothondje' (p. 88), maar Thor is bang dat Fenrir, wanneer hij groot is, de goden te gronde richt. Odin heeft een plan, ze gaan aan de Nornen (Toen, Nu en Straks) vragen hoe het zit, zij hebben namelijk het lot van iedereen in handen. De Nornen zeggen inderdaad dat Fenrir een gevaar is en dus besluiten de goden Fenrir vast te binden op een afgelegen eiland. Dit is nog een hele klus waar ze uiteindelijk ook de toverkracht van de dwergen voor nodig hebben. Groep 7 hing aan mijn lippen. Een paar leerlingen noemde een personage uit Harry Potter, Fenrir Vaalhaar. Ze snappen nu waarom deze weerwolf Fenrir heet. Verder gingen de leerlingen aan op de godennamen Thor en Loki, deze kennen sommigen door de strip- en filmreeks van Marvel. Thor, Loki en ook Asgaard wordt bij Marvel genoemd. Het lijkt erop dat bij deze leerlingen de interesse in Toen Thor het nog liet donderen gewekt is.

Want naast dat soort kennis, kenden de leerlingen deze Noordse mythen niet. Dat een aantal van onze dagen van de week genoemd zijn naar de goden, dat wisten ze niet.

Woensdag komt van Onsdag (oppergod Odin), donderdag van dondergod Thor en vrijdag van Frigg, de oermoeder en vrouw van Odin. Ze hadden nog nooit van de Edda gehoord en de verhalen waren hen dus onbekend. Iets wat Westera denk ik verwachtte aangezien ze haar boek begint met de vraag 'Wie kent ze nog, de goden van het Hoge Noorden?' (p. 9)

KOLKENDE KETELS EN EEN GEPLAAGDE THOR

Wat echt fantastisch is aan dit boek is de taal en hoe de verschillende personages neergezet worden. Allereerst de personages, Westera heeft ervoor gezorgd dat de goden menselijk zijn. Een mooi voorbeeld hiervan is te lezen in het verhaal over Thor zijn hamer Mjöllnir. Mjöllnir is gestolen door reus Thrym. Thrym zegt dat Thor zijn hamer alleen terugkrijgt wanneer Thrym mag trouwen met Freya. Uiteindelijk gaan Loki en Thor verkleed als vrouw naar het reuzenrijk om de hamer terug te halen. Ik vind het echt heel grappig hoe Westera het gesprek tussen de goden, over het verkleden, noteert. Thor wil helemaal niet als vrouw erheen en anderen reageren daarop.

'Geen denken aan!' riep hij woedend. 'Een echte kerel trekt geen wijvenkieren aan!' 'Een echte kerel heeft niet zo'n kort lontje,' vond Idun. 'En de hamer van een echte kerel niet zo'n kort steeltje,' giechelde Frigg.' (p. 128)

Wanneer Thor terugkomt, met Mjöllnir, blijven de goden hem pesten.

'Dag Freya, waar heb je je bruidegom gelaten?'

'Goedemorgen schoonheid, lekker geslapen?'

'Ik heb van wolvet nieuwe antirimpelzalf gemaakt, wil je ook wat?'

'Odin is met zijn verkeerde been uit bed gestapt vandaag, maak je borsten maar nat, Thor!' (p. 135)

Westera heeft er bij mij voor gezorgd dat de goden echt gingen leven, onder ander door dit soort conversaties.

Bette Westera staat bij mij bekend als een woordkunstenaar, ze kan prachtig dichten en spelen met taal. Ook dit boek is doorspekt met vele taalgrapjes. Als voorbeeld neem ik nu het verhaal waarin Loki écht te ver is gegaan en besluit zich schuil te houden. Loki, de gedaanteverwisselaar, komt op het geniale plan om zich te veranderen in een zalm zodat hij moeilijk te vangen is. Uiteindelijk vangen de goden hem wel en wanneer ze hem vaststrikken staat er 'Frigg knoopte het aan alle kanten zo stevig dicht dat de vlegel geen vin meer kon verroeren' (p. 213).

Aan het begin van het boek staat deze zin: 'Volgens mij zit dat wel snor, Snorri' (p.15). Dit soort taalgrappen vind je in het hele boek. Naast de taalgrappen hoor je in deze zin ook mooi de alliteratie: vlegel en vin. Dit dichtertelijke taalgebruik, naast echte gedichten van onder andere de Nornen, is talrijk. We lezen over het 'Gapende Gat', de 'Kolkende Ketel', schurkerige schermen en nog veel meer prachtige combinaties. In het verhaal over de dood van Balder gebruikt Westera zes synoniemen voor verdrietig zijn: kermen, snikken, weeklagen, huilen, jammeren en grienen (p. 202).

KNALLENDE KLEUREN EN LICHTVOETIGHEID

Naast de tekst zijn de illustraties ook imponerend. Annemarie van Haeringen heeft telkens een prentwaardige illustratie gemaakt, stuk voor stuk zijn het kunststukken. Elke afbeelding vult een hele bladzijde en soms loopt de achtergrondkleur door naar de volgende pagina. Het kleurgebruik is vaak fel met figuren die vaak subtiel en lichtvoetig lijken naast grove reuzen. De verhalen zijn af en toe best bloederig en gewelddadig. De prenten schuwen geen bloed, maar het ziet er niet heftig uit. Wanneer Tyr's hand wordt afgebeten staat ernaast een hand afgebeeld, op blauwe achtergrond met bloedspetters vanaf de aanhechting van de hand. De blauwe achtergrond loopt door naar de volgende pagina én er staan daar nog wat kleine spetters bloed.

SKALD

In de Vikingtijd namen de koningen hun verhalenvertellers, de skalden, overal mee naar toe om de verhalen, vaak op rijm, te horen. Bette Westera heeft haar taak als skald fantastisch uitgevoerd. Wat een ongelooflijke bewerking van Edda. Een eigentijds, prachtig en indrukwekkend werk qua taal én qua vormgeving. Ik ben diep onder de indruk.

LITERATUUR

Bette Westera (2025). Toen Thor het nog liet donderen. *Verhalen over de goden van het Hoge Noorden*. Met tekeningen van Annemarie van Haeringen. Gottmer. Haarlem

NOG MEER LEZEN OVER NOOR(D)SE MYTHEN EN SAGEN? LEES OOK EENS:

Kevin Crossley-Holland (2017). *Noorse mythen. Over Odin, Thor en Loki*. Geïllustreerd door Jeffrey Alan Love. Lemniscaat. Rotterdam.

Kevin Crossley-Holland (2020). *Noorse sagen. Voorbij de regenboogbrug*. Geïllustreerd door Jeffrey Alan Love. Lemniscaat. Rotterdam.

OVER DE AUTEUR

Boukje Bruins is hogeschooldocent taal op Hogeschool KPZ.